

Η χαμένη γοντεία του πολυκομματισμού

Του **ΝΙΚΟΥ ΜΑΡΑΝΤΖΙΔΗ***

Από την υπογραφή του Μνημονίου το 2010 έως σήμερα, το κομματικό σύστημα γνώρισε μια πρωτοφανή, για τα δεδομένα της μεταπολίτευσης, πολυδιάσπαση. Η διαίρεση γύρω από το Μνημόνιο και η κρίση αξιοπιστίας του καθιερωμένου πολιτικού συστήματος συνέβαλαν στη δημιουργία μιας κατάστασης ακραίου κομματικού κατακερματισμού.

Πράγματι, η κατάρρευση του δικομματισμού της μεταπολίτευσης προκάλεσε τη γέννηση μιας πανσπερμίας κομμάτων. Μέσα σε πέντε μόλις χρόνια δημιουργήθηκαν περισσότερα από τριάντα κόμματα και κινήσεις όλων των αποχρώσεων. Το κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα των περισσότερων ήταν ο αντιμνημονιακός λόγος (ακραίος ή ίσπιος) και η αμφισβήτηση της ικανότητας της Ν.Δ. και του ΠΑΣΟΚ να βγάλουν τη χώρα από το τέλμα.

Τα νέα κόμματα κάλυψαν ένα ευρύ φάσμα της εκλογικής ζήτησης. Συναντάμε εξτρεμιστές όπως η Χρυσή Αυγή (η οποία βεβαίως δεν ιδρύθηκε τη στιγμή της κρίσης, αλλά ουσιαστικά τότε έγινε γνωστή στο πανελλήνιο καθώς

πριν ήταν ένα ασήμαντο γκρουπούσκουλο): δεξιούς εθνολαϊκιστές όπως οι ΑΝΕΛ· φιλελεύθερους όλων των ειδών· διάφορα σχήματα αποχωρησάντων από το ΠΑΣΟΚ· ριζοσπαστικά αριστερά κόμματα όπως το Σχέδιο Β ή μετριοπαθή όπως η ΔΗΜΑΡ και, τέλος, κόμματα του ριζοσπαστικού κέντρου (το «Ποτάμι»).

Η αγανάκτηση για τις συνέπειες της κρίσης και η απογοήτευση από τις κυβερνητικές επιδόσεις του καθιερωμένου πολιτικού προσωπικού συνέβαλαν στην επιτυχία των νέων κομμάτων. Στις εκλογές του Μαΐου 2012 πέτυχαν να κερδίσουν την ψήφο του 1/3 των ψηφοφόρων. Δύο χρόνια αργότερα, στις ευρωεκλογές του 2014, ένας στους τέσσερις έκανε το ίδιο. Η πτώση δεν ήταν δραματική, αλλά ήταν σημαντική. Στις τελευταίες δημοσκοπήσεις τα πράγματα εμφανίζονται ακόμη χειρότερα για τα νέα κόμματα. Η ΔΗΜΑΡ εξαφανίστηκε, οι ΑΝΕΛ μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας, ενώ σχετικώς καλύτερα, αλλά χωρίς να εντυπωσιάζουν, πηγαίνουν το «Ποτάμι» και η Χ.Α. Οι υπόλοιποι κυμαίνονται

στο 1%. Ενας νέος δικομματισμός δείχνει να συγκροτείται. Τι συνέβη λοιπόν και ο πολυκομματισμός έχασε την αρχική του γοντεία;

Η απάντηση πρέπει να αναζητηθεί σε αυτό που μπορούμε να αποκαλέσουμε «τέλος της εποχής των Αγανακτισμένων», εποχής κατά την οποία σε ένα σημαντικό ακροατήριο κυριάρχησε η οργή και επιπτήθηκε η ριζική ανανέωση του πολιτικού προσωπικού με όρους τιμωρίας του παλιού. Σταδιακά, όμως, οι Αγανακτισμένοι ξεθύμαναν και η οργή πέρασε σε δεύτερη μοίρα. Ο πολυκομματισμός δείχνει να μην είναι πια της μόδας γιατί δεν απαντά πειστικά στο ζήτημα του συνεκτικού σχεδίου για το μέλλον και της αποτελεσματικής διακυβέρνησης (και σε

Δεν απαντά πειστικά στο ζήτημα του συνεκτικού σχεδίου για το μέλλον και της αποτελεσματικής διακυβέρνησης.

αυτό έχει βάλει το χέρι του το μπόνους των 50 εδρών).

Στο σημερινό τοπίο κυριαρχούν δύο διαφορετικά ιδεολογικοπολιτικά σχέδια: αυτό μιας «ρεπουμπλικανικής» Δεξιάς κι εκείνο της νεομαρξιστικής Αριστεράς. Η πρώτη υπερασπίζει συντηρητικές αξίες (θροπεία, οικογένεια, εθνικές παραδόσεις, ευταξία και μπδενική ανοχή), είναι εκθρική στους μετανάστες, ήπια αυταρχική και εθνικιστική και (από ανάγκη) φιλοευρωπαϊκή. Προτείνει μια στρατηγική «ασφαλούς διαπραγμάτευσης με τους Ευρωπαίους εταίρους, είναι υπέρ του περιορισμού του κράτους, αλλά υποστηρίζει προστατευτικές ρυθμίσεις για αρκετές επαγγελματικές κατηγορίες. Στηρίζεται στην Εκκλησία και στα σώματα ασφαλείας και τα εκλογικά της προπούργια αποτελούν οι πλικιώμενοι ψηφοφόροι και οι κάτοικοι της περιφέρειας, αν και διατηρεί επιρροή σε τμήματα της ελίτ.

Η δεύτερη προσδιορίζεται από τις ιδεολογίες του εξισωτισμού και την εχθρότητα ενάντια στην ελεύθερη οικονομία και την παγκοσμιοποίηση. Δίνει έμφαση στην καταπολέμηση της

φτώχειας και έλκεται από λαϊκιστικά συνθήματα του τύπου «είμαστε το 99%». Ως προς την ουσία της πολιτικής, είναι φιλική έναντι των μεταναστών, κρατικιστική και έντονα παρεμβατική στην οικονομία, αμφιθυμητή έναντι της φιλελεύθερης Ευρώπης. Μνη έχοντας να κρατηθεί από ευρωπαϊκά πρότυπα, υιοθετεί λατινοαμερικανικά λαϊκιστικά υποδείγματα, όπως αυτό του Τσάβες, του Μοράλες ή του Λούλα. Εχει μεγάλη επιρροή στις παραγωγικές πλικίες, ιδιαίτερα στους μισθωτούς των πόλεων και τους δημοσίους υπαλλήλους.

Ανάμεσα στους δύο κυριαρχους πόλους, κατακερματισμένο, αδύναμο αλλά υπαρκτό, επιβιώνει το πολιτικό κέντρο (τόσο στη φιλελεύθερη όσο και στη σοσιαλδημοκρατική εκδοχή του) καθώς εκφράζει περίπου το 10% του εκλογικού σώματος. Συνδυάζει τον βαθύ φιλοευρωπαϊσμό με αξίες όπως η ελευθερία και η ανεκτικότητα.

Η δεύτερη προσδιορίζεται από τις ιδεολογίες του εξισωτισμού και την εχθρότητα ενάντια στην ελεύθερη οικονομία και την παγκοσμιοποίηση. Δίνει έμφαση στην καταπολέμηση της

λιτικών μεσαίων τάξεων και της ελίτ των μεγάλων πόλεων, αλλά και από παραδοσιακούς κεντρώους ψηφοφόρους των μεγαλύτερων πλικών. Βασικό πρόβλημά του... η απόσταση από τη μέση ελληνική πολιτική κουλτούρα και η έλλειψη μιας πηγεσίας ικανής να ενοποιήσει τον χώρα και να δώσει πηγες μονική δυναμική.

Οι τρεις παραπάνω πόλοι αποχούν σε μεγάλο βαθμό τις ιδεολογικές αναζητήσεις και πολιτικές αντιλήψεις της Ελλάδας του 20ού αιώνα. Ποια θα είναι η τύχη τους σε αυτές τις εκλογές και πώς θα αναδιοργανωθούν στη συνέχεια, είναι προς το παρόν αναπάντητα ερωτήματα. Εξάλλου, ισως μια νέα περίοδος «αγανακτισμένων» να είναι μπροστά μας και να συμβάλει σε ανακατατάξεις εφόσον η αντιμνημονιακή χίμαιρα φαίνεται να μας οδηγεί σε καινούργιες περιπέτειες.

* Ο κ. Νίκος Μαραντζίδης είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και επισκέπτης καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Καρόλου στην Πράγα και στο Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας.